

Allah'ın “biz” demesinin hikmetleri

İlker Şirin: “Kur’ân-ı Kerîm’in bazı âyetlerinde Cenâb-ı Allah neden ben değil de, biz ifâdesini kullanıyor?”

Hiç şüphesiz Allah birdir, tektir, Ferd’dir, Ehad’dir, Samed’dir. Ve Kur’ân bütün âyetleriyle Allah’ın birliğini, vahdâniyetini, ehadiyetini ve samediyetini ispat eder. Kur’ân’ın en büyük dâvâsı hiç şüphesiz “Lâ ilâhe illallah”tır. Yani, “Allah’tan başka İlâh yoktur” hakîkatıdır. Kur’ân’ın âyetleri bizim için hem öğreticidir, hem terbiyecidir, hem kılavuzdur, hem mürşiddir; hem de bize örnek davranış kalıpları verir. Çünkü Kur’ân bizim için nâzil olmuştur.

Kur’ân’da Cenâb-ı Hak kendi Yüce Zâtı için bazen “ben” zamirini tercih eder; bazen de bazı fiiller için takdir buyurduğu sebepleri hiç mecbur olmadığı halde ifâde kapsamına alır ve “biz” zamirini kullanır. “Biz” ifâdesinde gizli olan hikmetlerden bazıları şunlardır:

1- Kur’ân’da “Biz” zamiri bazen “azamet” ifâde eder.¹ Meselâ; “Biz yer yüzünü bir beşik ve dağları da onun için bir direk kılmadık mı? Sizi çift çift yarattık! Uykunuzu dinlenme vakti kıldık! Geceyi bir örtü yaptık! Gündüzü geçim sağlama vakti yaptık! Üstünüze yedi kat sağlam gök binâ ettik! Parlak ışık veren güneşi var ettik! Taneler, bitkiler ve ağaçları sarmaş dolaş bahçeler yetiştirmek için yoğunlaşmış bulutlardan bol yağmur indirdik!”² âyetlerinde gelen “Biz” zamirlerinde azamet, izzet ve celâl tecellîlerini görmek mümkün. Yani Cenâb-ı Hak hem büyük nimetlerini hatırlatıyor, hem bu nimetleri vermenin kendi kudretine, irâdesine, ilmine ve merhametine hiç de zor olmadığını beyan ediyor, hem ebedî âlemlerin sayısız nimetlerle dolu olduğunu hissettiriyor, hem de insanları şükre ve verilen nimetleri takdir etmeye davet ediyor.

2- Cenâb-ı Hak Kelâm sıfatı gereğince peygamberlerine gönderdiği vahiyler söz konusu olunca telaffuz ettiği “Biz” zamiri ile; hem vahyin yüksekliğini, hem vahyi tebliğ etmekle görevli meleğin ve peygamberin mükerrem, mübârek, saygın ve mukaddes hüviyetlerini ve vazifelerini, hem de insan hayatı için vahyin ne denli vazgeçilmez olduğunu ifâde etmiş olur. Böylece vâsitanın görevdeki sadâkatini, ismetini, muvaffâkiyetini ve harfiyen emre uygun hareket ettiğini bildirir. Meselâ, “Muhakkak ki, insanlar arasında Allah’ın sana gösterdiği gibi hükmedesin diye Kitâb’ı sana hak olarak Biz indirdik”³ âyetinde; “Allah’ın sana gösterdiği gibi”

kelâmında ilham söz konusu olduğundan “ben” zamiri tercih edilmiş ve böylece ilhamların aracısız olduğuna işâret edilmişken; aynı âyette vahyin nüzûlünde “Biz” zamiri telaffuz edilerek, mükerrer vasıtaların vazifelerine bağlılıklarının ifadesi takdir edilmiştir.

3- Kur’ân bir edep ve nezâket kitabıdır. “Biz” zahirindeki nezâket ve nezâhet aslâ göz ardı edilmemelidir. Cenâb-ı Hak “Biz” zahirini telaffuz ederek beşeriyete örnek bir davranış modeli sergilemekte; benlik ve enaniyet duygularını çağrıştıran ifâdelerin mümkün mertebe nazarımızdan ve hayatımızdan uzak kalmasını irâde buyurmaktadır.

Binâenaleyh, biz de tek başımıza yaptığımız işler için genelde “Biz” ifâdesini kullanırız; böylece hem benlik ve ene tuzağını elimizle itmiş oluruz, hem de elde ettiğimiz başarıyı ekibimizle paylaşarak grup / cemaat / şahs-ı mânevî şuurumuzu canlı tutarız. Nitekim dînimizin mü’minleri kardeş ilân etmesi⁴ veya namazları cemaatle kılmaya teşvik etmesi gibi takdir ve emirleri, “Biz” şuuruna vahy-i İlâhînin verdiği önemi gösterir.

Binâenaleyh, âyetlerinde insanı muhatap alan Kur’ân, “Biz” zahirini telaffuz ederek insana örnek olmuş ve hizmetlerde şahs-ı mânevî şuuruyla hareket etmenin ve ekip çalışmalarının insan için önemine ısrarla vurgu yapmıştır.

Dipnotlar:

1- İşârâtü'l-İ’câz, s. 249, (yeni tanzim, s. 411);

2- Nebe’ Sûresi, 78/6-16;

3- Nisâ Sûresi, 4/105;

4- Hucurât Sûresi, 49/10